

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad	4.9.17
Pwnc	Cynllun y Cyngor am y cyfnod 2017-2022
Aelod Portffolio	Dafydd Rhys Thomas
Swyddog(ion) Arweiniol	Scott Rowley
Swyddog Cyswllt	Gethin Morgan
Natur a rheswm dros adrodd -	
Fel bod modd i'r Pwyllgor Gwaith argymhell Cynllun Cyngor Sir Ynys Môn 2017-2022 yn ffurfiol i'r Cyngor Llawn i'w gymeradwyo a'i fabwysiadu	

A - Cyflwyniad / Cefndir / Materion

Mae sicrhau bod gan y Cyngor Sir gynllun cadarn ac ystyrlon yn hollbwysig ar gyfer gweithrediad llwyddiannus ein rhaglen barhaus a'n gweledigaeth i ddatblygu Ynys Môn gynaliadwy lle mae unigolion annibynnol yn byw mewn teuluoedd cryf ac o fewn cymunedau iach, llewyrchus, ffyniannus a gwydn.

Mae'r cynllun ei hun wedi ei ddatblygu a'i siapio gan: -

Barn pobl leol - Rydym yn parhau gyda'n hymgyrch i ddod yn Gyngor sy'n gwrando hyd oed yn well ac 'rydym wedi gwneud rhagor o welliannau i'n harferion ymgynghori ac ymgysylltu gyda'n dinasyddion a chymunedau gydag arweiniad a chyfarwyddyd y Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori Corfforaethol. Cynhaliwyd proses ymgysylltu eang a chynhwysfawr gyda dinasyddion yn ystod 2017 er mwyn nodi a chadarnhau nifer o flaenoriaethau a chanlyniadau y mae ein dinasyddion yn ystyried eu bod yn bwysig iddynt yn ystod cyfnod y cynllun hwn.

Barn ein partneriaid - prin fod unrhyw un o'r gwasanaethau yr ydym yn eu cynnig yn cael eu darparu heb fewnbwn ein partneriaid. Wrth ddatblygu'r ddogfen hon, rydym wedi ystyried y rhaglen ynys eang sy'n cael ei datblygu gyda'n partneriaid, gan ganolbwyntio ar y meysydd hynny lle gelwn wneud gwahaniaeth drwy gymryd yr awenau.

Pa mor dda mae ein gwasanaethau yn perfformio ar hyn o bryd – 'rydym yn wastad yn gwella sut ydym yn monitro ein perfformiad trwy'r Fframwaith Rheoli Perfformiad cysylltiedig, a hynny er mwyn sicrhau ein bod ar y trywydd iawn a'n bod yn gwella'n barhaus. Os nad ydym yn perfformio'n ddigon da, cymerir camau i unioni pethau. Mae ein blaenoriaethau yn adlewyrchu nifer o feysydd lle mae angen gwneud gwelliannau i adeiladu ein dyfodol cynaliadwy.

Blaenoriaethau Gwleidyddol - fel cynrychiolwyr eu cymunedau, mae Cynghorwyr Etholedig lleol wedi tynnu sylw at faterion hefyd drwy ddulliau ymgysylltu traddodiadol, sesiynau briffio a byrddau rhaglen. Mae'r rhain hefyd wedi cael eu hadlewyrchu yn y ddogfen hon.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol gan Lywodraeth Cymru – mae blaenoriaethau Llywodraeth Cymru fel yr amlygir nhw yn ei Rhaglen Symud Cymru Ymlaen a'r ddeddfwriaeth newydd hefyd yn adlewyrchu ein blaenoriaethau lleol ac mae pwyslais penodol ar gynorthwyo'r bobl fwyaf bregus, sicrhau cyfleoedd ar gyfer gwneud cynnydd a hyrwyddo llesiant ein dinasyddion wrth galon yr hyn yr ydym yn ei wneud.

B - Ystyriaethau

Cynllun Corfforaethol y Cyngor (2013-2017), fel y mabwysiadwyd ef gan y Cyngor llawn yn ystod 2013/14 yw'r sylfaen y datblygwyd y Cynllun hwn arno.

Bydd y cynllun newydd yn allweddol ar gyfer symud y Cyngor yn ei flaen yn ddiwylliannol ar adeg o newid parhaus ac adnoddau sy'n mynd yn gynyddol brin.

Bydd hefyd yn golygu y byddwn yn dod yn Gyngor y bydd eraill yn ceisio meincnodi eu hunain yn ei erbyn. Mae hyn yn golygu y bydd gan Gyngor Sir Ynys Môn, erbyn 2022 ;

- dealltwriaeth o berfformiad ein gwasanaethau, gan reoli'r perfformiad hwnnw'n rhagweithiol a thargedu camau gwella pan fo angen
- meysydd o arloesedd, arfer dda a rhagoriaeth gwasanaeth y mae sefydliadau eraill yn ceisio meincnodi eu hunain yn eu herbyn.
- aelodau etholedig, rheolwyr a staff sy'n gwneud gwahaniaeth ac sydd wedi datblygu eu sgiliau o ganlyniad.
- wedi datblygu ymhellach y parch tuag atom o fewn o fewn y teulu llywodraeth leol yng Nghymru, yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol.
- perthnasau cynhyrchiol, tryloyw ac ymddiriedus gyda'n partneriaid.
- wedi bodloni ein harchwilwyr o ran arweinyddiaeth, llywodraethiant a chapasiti trefniadol.

Wrth ddatblygu ein Cyngor, mae **6 thema allweddol** a fydd yn sail i'r ffordd y byddwn yn gweithio. Mae'r themâu allweddol hyn a ddatblygwyd gan staff fel a ganlyn;

Thema 1- Proffesiynol ac yn cael ei redeg yn dda

Thema 2 - Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig

Thema 3 – Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned

Thema 4 - Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl

Thema 5 – Ymrwymedig i Bartneriaeth

Thema 6 - Cyflawni

Mae'r ymarfer ymgysylltu ac ymgynghori a gynhaliwyd wrth ddatblygu'r cynllun hwn wedi bod yn gadarn a manwl. 'Rydym wedi gwranddo ar ein dinasyddion o gychwyn cyntaf y broses hon gan gynnwys -

Sylw gan y wasg a'r cyfryngau i'r ymarfer ymgynghori

Ymgysylltu gyda'r cyhoedd drwy'r cyfrifon Facebook a Twitter Corfforaethol

Gweithdai ymgysylltu ac ymgynghori â'r gymuned ar draws y Sir

Gweithdai, sesiynau briffio a thrafodaethau gyda Phenaethiaid Gwasanaeth / Uwch-Arweinyddion ac Aelodau

1.3 Mae elfennau allweddol y Cynllun fel a ganlyn -

Nod - "byddwn yn gweithio tuag at Ynys Môn lle mae gennym unigolion annibynnol sy'n byw o fewn teuluoedd cryf mewn cymunedau iach, llewyrchus, ffyniannus a gwydn"

Yn ystod yr ymarferion ymgysylltu ac ymgynghori a gynhaliwyd ers 2013, gofynnwyd i ddinasyddion am eu barn am yr hyn sy'n bwysig iddyn nhw. Waeth beth fo'r dull ymgynghori a ddefnyddiwyd, y blaenoriaethau cyson ac uchaf o bell ffordd ym mhob ardal ddaearyddol ac ymysg pobl o bob grŵp demograffig yw:

- cefnogi'r bobl fwyaf bregus
- datblygu'r economi a sicrhau ein llesiant
- codi safonau a moderneiddio ein hysgolion

Y blaenoriaethau hyn felly yw sail y meysydd ffocws yn y cynllun corfforaethol hwn: -

- sicrhau bod cyfleoedd ar gael i bobl ffynnu a gwireddu eu potensial tymor hir
- cynorthwyo oedolion a theuluoedd bregus i'w cadw mor ddiogel, iach ac annibynnol ag y bo modd
- sicrhau y gall ein cymunedau ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau, tra'n diogelu amgylchedd naturiol ein hynys

Mae'r cynllun yn nodi y byddwn yn mabwysiadu agwedd 'Un Cyngor' o ran darparu gwasanaethau, a hynny drwy weithlu modern, hyblyg sydd â'r sgiliau iawn i gyflawni amcanion y Cyngor. Bydd rôl ein gweithlu yn newid wrth i'r cynllun gael ei gyflawni. Ein rôl esblygol fydd comisiynu gwasanaethau a darparu gwasanaethau ein hunain os mai dyna sy'n sicrhau'r canlyniadau gorau.

Bydd sicrhau y cyflawnir y cynllun hwn yn allweddol bwysig. Wrth wneud hynny, byddwn yn -

- Sefydlu trefniadau cadarn ar gyfer ymdrin â'n heriau ariannol difrifol, gan sicrhau bod meysydd blaenoriaeth yn cael eu diogelu. Bydd trawsnewid gwasanaethau ac arloesedd wrth wraidd yr hyn y byddwn yn ei wneud.
- Ailbwysleisio ein fframwaith rheoli perfformiad integredig, gan gysylltu ein blaenoriaethau i'r rheini yn y cynllun Ariannol Tymor Canol.
- Casglu data a defnyddio gwybodaeth i fonitro ein perfformiad drwy adroddiadau chwarterol sydd ar gael i'r cyhoedd
- Adeiladu ar ein cryfderau o ran ymgysylltu gyda dinasyddion Ynys Môn a'u cynnwys yn y ffordd y mae'r Cyngor yn gwneud ei benderfyniadau

C - Goblygiadau ac Effeithiau

1	Cyllid / Adran 151	Mae'r costau sy'n gysylltiedig â gweithredu blaenoriaethau'r Cyngor yn gyson â'r Cynllun Ariannol Tymor Canol.
2	Swyddog Cyfreithiol / Monitro	
3	Adnoddau Dynol	
4	Gwasanaethau Eiddo	

	(Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	
5	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	
6	Cydraddoldeb (Gweler y nodiadau - dogfen ar wahân)	
7	Gwrthdodi a Chymdeithasol (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	
8	Cyfathrebu (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	
9	Ymgynghori (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	
10	Economaidd	
11	Amgylcheddol (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	
12	Troseddau ac Anhrefn (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	
CH - Crynodeb		

Mae sicrhau bod gan y Cyngor Sir gynllun cadarn ac ystyrion yn hollbwysig i'r daith tuag at welliant parhaus a'i raglen esblygol ar adeg o newid ac mewn cyfnod pan fo adnoddau'n prinhau'n barhaol. Mae'n rhoi cyfeiriad pendant, strategol ar gyfer y sefydliad, sef un y gellir dal Aelodau a Swyddogion yn atebol am ei gyflawni.

Mae'n cynnwys nodau'r cyngor, ei feysydd ffocws a'r canlyniadau y byddwn yn gweithio tuag atynt er mwyn gwneud gwahaniaeth i fywydau ein dinasyddion dros y pum mlynedd nesaf.

D - Argymhelliad

Argymhellir -

Materion/Cwestiynau perthnasol

Yng ngoleuni'r uchod, dylai'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ystyried y cwestiynau / materion canlynol

1. Beth ydy'r berthynas rhwng Cynllun newydd arfaethedig y Cyngor a'r Cynllun Cyllidol Tymor Canol (MTFP)?
2. Ymha ffordd mae'r Cynllun hwn yn adlewyrchu hunan asesiad yr Awdurdod o'i hunan?
3. I ba raddau mae'r ffrydiau gwaith yn y Cynllun yn gyrraeddadwy? Oes yna unrhyw risgiau tebygol ar y gorwel?
4. Beth ydy'r berthynas rhwng y cynllun blaenorol a'r ddogfen ar gyfer 2017/2022?
5. Sut mae'r cynllun arfaethedig yn alinio efo blaenoriaethau cenedlaethol a blaenoriaethau a sylwadau gan ein partneriaid allweddol?

Enw awdur yr adroddiad - Gethin Morgan

Teitl y Swydd - Rheolwr Cynllunio Busnes, Perfformiad a Rhaglenni

Dyddiad - 8.8.17

Atodiadau:

Cynllun y Cyngor 2017-2022

Papurau Cefndir

Cynllun Corfforaethol Cyngor 2013-2017

Cyngor Sir Ynys Môn

Cynllun 2017–2022

Uchelgais allweddol y Cyngor yw y byddwn “yn gweithio tuag at Ynys Môn sydd yn iach, yn ffynnu ac yn llewyrchus”.

Y thema allweddol sy'n rhedeg trwy'r cynllun yw ein huchelgais i weithio â phobl Ynys Môn, ein cymunedau a'n partneriaid er mwyn sicrhau gwasanaethau o safon uchel a fydd yn gwella ansawdd bywyd i bawb ar yr Ynys.

Mae ymgynghoriadau diweddar â'n cymunedau, aelodau etholedig a staff wedi amlygu'r blaenoriaethau a ganlyn.

- Creu'r amodau fydd yn galluogi pawb i gyflawni eu potensial tymor hir.
- Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus a'u cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl
- Gweithio mewn partneriaeth gyda'n cymunedau i'w galluogi i ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol.

Mewn cyfnod o gyngori ariannol fe fydd y cynllun hwn yn dylanwadu ar y ffordd byddwn yn llunio ein cyllideb.

Ffeithiau allweddol am Ynys Môn.

Mae Ynys Môn ychydig dros 700 o gilometrau sgwâr ac yn cynnwys trefi bach, pentrefi a thir fferm yn bennaf. Mae'r 200km o arfordir yn cynnwys amrywiaeth eang o draethau tywodlyd a chindraethau creigiog sy'n denu nifer fawr o dwristiaid, yn enwedig yn ystod misoedd yr haf.

Mae'r A55 yn cysylltu'r Ynys gyda gweddill Cymru ac yn brif ffordd gyswllt i Borthladd Caergybi.

Mae bron i 70,000 o bobl yn byw yn Ynys Môn. Mae 61% o oed gwaith ac mae 76.5% ohonynt mewn gwaith – mae hyn yn uwch na'r cyfartaledd Cymru gyfan. Mae nifer y boblogaeth sydd o oedran gwaith ac sydd un ai'n rheolwyr, yn gyfarwyddwyr neu'n uwch swyddogion yn uwch na chyfartaledd Cymru ac mae gennym un o'r cyfraddau hunangyflogaeth uchaf yn y wlad – busnesau bach a masnachwyr unigol yn bennaf.

Gellir cyrraedd holl drefi a phentrefi Ynys Môn o fewn hanner awr i brif swyddfeydd y Cyngor yn Llangefni.

Mae ein treftadaeth a'n diwylliant Cymreig yn bwysig. Mae dros dri-chwarter ein plant a dros hanner ein hoedolion yn gallu siarad Cymraeg. Mae diogelu'r iaith Gymraeg yn flaenoriaeth uchel gan y Cyngor.

Mae Ynys Môn yn un o'r lleoedd hapusaf i fyw yng Nghymru. Mewn Arolwg Blynyddol o'r Boblogaeth a gynhaliwyd gan y Swyddfa Ystadegau Cenedlaethol roedd Ynys Môn yn gyntaf drwy Gymru gyfan o ran pa mor fodlon yw pobl gyda'u bywydau'n gyffredinol. O ran hapusrwydd roedd Ynys Môn yn ail drwy Gymru. Mae Ynys Môn hefyd yn un o'r lleoedd mwyaf diogel yng Nghymru i fyw.

Mae'r Ynys yn lle gwych i fyw, a'n prif flaenoriaeth dros y pum mlynedd nesaf fydd darparu gwasanaethau Cyngor effeithlon ac effeithiol er mwyn sicrhau bod hyn yn parhau.

Mae'r Ynys wedi ei rhannu'n 11 o wardiau gyda phob un yn cael ei gwasanaethu gan fwy nag un Cynghorydd Sir. Mae 30 o Gynghorwyr i gyd.

Amcan allweddol y cynllun 5 mlynedd hwn....

Mae'r ddogfen hon yn gosod Nodau ac Amcanion y Cyngor ar gyfer y pum mlynedd nesaf. Bydd yn bwynt cyfeirio ar gyfer y broses o wneud penderfyniadau ar bob lefel. Bydd hefyd:

- yn gosod fframwaith i'w ddefnyddio er mwyn cynllunio a gweithredu ein blaenoriaethau;
- yn gosod cyfeiriad i'r ffordd y byddwn yn llunio ein gwariant yng nghyd-destun gostyngiad sylweddol mewn cyllid;
- yn cael ei ddefnyddio ar gyfer monitro cynnydd y blaenoriaethau a nodwyd.

Beth ydym am ei wneud dros y 5 mlynedd nesaf?

Ein NOD fydd gweithio tuag at Ynys Môn fydd yn iach a llewyrchus lle gall teuluoedd ffynnu.

Byddwn hefyd yn gwneud ein gorau glas i sicrhau bod ein gwaith yn cyd-fynd â'r nodau a'r egwyddor datblygiad cynaliadwy sydd wedi'i hymgorffori yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Beth ydym eisiau ei wneud – Amcan 1

Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir.

Pam ydym eisiau gwneud hyn?

Mae galluogi trigolion i gyrraedd eu potensial llawn yn dibynnu ar gyfuniad llwyddiannus nifer o ffactorau megis cyfleoedd cyflogaeth, y cymysgedd iawn o sgiliau a hyfforddiant; argaeledd tai fforddiadwy o ansawdd da a mynediad i amgylchedd naturiol ac adeiledig o safon uchel. Byddwn yn gwella amodau ar gyfer trigolion er mwyn iddynt fedru cyflawni eu potensial llawn a gwella ansawdd eu bywydau a'u lles.

Er bod economi Ynys Môn wedi dirywio dros nifer o flynyddoedd gyda nifer o ardaloedd yn gymdeithasol ac yn economaidd ddifreintiedig, mae'r cyflog wythnosol cyfartalog yn uwch (o 8%) na'r ffigur cyfatebol ar gyfer Cymru. Mae'r nifer o bobl sydd mewn gwaith ar gyfartaledd yn debyg i'r ffigur cenedlaethol. Mae'r nifer o bobl oedran gwaith sydd un ai'n rheolwyr, yn gyfarwyddwyr neu'n uwch swyddogion yn uwch na'r cyfartaledd ar gyfer Cymru ac mae gennym un o'r cyfraddau hunangyflogaeth uchaf yn y wlad – rydym yn arloesol ac yn ddeinamig fel Ynys a hoffem weld hyn yn datblygu ymhellach.

Sut byddwn ni'n cyflawni'r amcan hwn?

Swyddi a Chyfleoedd Gwaith

Byddwn yn gwneud pob ymdrech i wella cyfleoedd cyflogaeth, sgiliau a hyfforddiant.

1. Byddwn yn hyrwyddo Ynys Môn i annog datblygwyr mawr i fuddsoddi yn yr ynys ac yn defnyddio hyn fel catalydd ar gyfer datblygu busnesau a swyddi ar yr Ynys.
2. Gweithio â Chynghorau eraill yng Ngogledd Cymru i ddenu buddsoddiad er mwyn sicrhau bod prosiectau allweddol sy'n cynnig cyfleoedd cyflogaeth yn mynd yn eu blaenau.
3. Gwneud ein gorau glas i greu amodau sy'n golygu y gall busnesau lleol ddatblygu a chreu swyddi o safon yn Ynys Môn. Bydd hyn yn cynnwys sicrhau bod gwariant y Cyngor yn cefnogi busnesau lleol.
4. Defnyddio cyfleoedd sy'n codi o ddatblygiadau newydd i hyrwyddo prentisiaethau a sicrhau bod gan bobl ifanc ac oedolion y sgiliau cywir a'r arbenigedd angenrheidiol ar gyfer y byd gwaith. Byddwn hefyd yn creu cyfleoedd o fewn y Cyngor i ddatblygu ein staff ein hunain.

Addysg a Sgiliau

Byddwn yn parhau i godi safonau addysg a sicrhau bod gan ein pobl ifanc y sgiliau cywir ar gyfer cyflogaeth a hyfforddiant.

5. Parhau â'n rhaglen moderneiddio ysgolion drwy gyhoeddi strategaeth ddiwygiedig fydd yn mynd i'r afael â chynaliadwyedd tymor hir addysg gynradd ac addysg uwchradd ar draws yr Ynys. Bydd hyn yn cynnwys y posibilrwydd o gampysau dysgu 3 - 18 oed mewn lleoliadau penodol.
6. Cwblhau'r gwaith ar Ysgol Santes Dwynwen, Niwbwrch ac ardaloedd Seiriol a Llangefni.
7. Cynyddu'r niferoedd sy'n ymgeisio am swyddi arweinyddiaeth mewn ysgolion cynradd ac uwchradd drwy ddarparu rhaglen fewnol a gynlluniwyd er mwyn adnabod a datblygu arweinwyr ysgolion y dyfodol.
8. Gweithio gyda'n partneriaid i sicrhau y cyfleoedd gorau mewn addysg a sgiliau ar gyfer ein pobl ifanc.

Iechyd a Lles

Byddwn yn creu amodau i unigolion allu gwella eu hiechyd a'u lles.

9. Annog unigolion i wella eu hiechyd a'u lles eu hunain drwy hyrwyddo ffyrdd o fyw actif ymysg plant, pobl ifanc ac oedolion.
10. Defnyddio ein hadnoddau, a rhai partneriaid allanol, er mwyn cynyddu nifer y tai fforddiadwy a thai cyngor a dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd.
11. Gweithio gyda phartneriaid allanol er mwyn sicrhau y gall pob rhan o'r Ynys gael mynediad i wasanaeth band-eang dibynadwy a chyflym er mwyn hyrwyddo dulliau hyblyg o weithio a galluogi trigolion i gyflawni eu busnes â'r Cyngor ar-lein.

Beth ydym eisiau ei wneud – Amcan 2

Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus er mwyn eu cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl.

Pam ydym ni eisiau gwneud hyn?

Mae'r Cyngor yn wynebu sawl her gofal cymdeithasol – poblogaeth oedrannus sy'n cynyddu, niferoedd uwch o gleifion â chyflyrau cronig ac achosion cynyddol o ordewdra. Mae costau gofal cymdeithasol yn cynyddu tra bo cyllidebau yn lleihau.

Dros y deng mlynedd ar hugain ddiwethaf, mae nifer y bobl dros 65 oed wedi tyfu i tua 17,000 [cynnydd o tua 12%]; mae'r cynnydd ar gyfer pobl dros 85 oed yn 16%. Rhagwelir y bydd y duedd hon yn parhau dros gyfnod y cynllun ac fe fydd hyn yn cynyddu'r pwysau ar wasanaethau Iechyd a Gofal Cymdeithasol. O ganlyniad, bydd angen i'r Cyngor gydweithio'n agosach â'r Bwrdd Iechyd a'r Trydydd Sector er mwyn hyrwyddo iechyd da drwy gamau ataliol ac ymyrraeth gynnar. Yn y cyswllt hwn, rhoddir blaenoriaeth i ddatblygu hybiau cymunedol er mwyn darparu gwasanaethau ataliol sy'n ymateb i anghenion gofal a chymorth yn lleol fydd yn ei dro yn arwain at fwy o annibyniaeth ymysg ein hoedolion.

Mae nifer y plant sy'n derbyn gofal a'r ceisiadau am dai addas, yn aml i osgoi digartrefedd, hefyd wedi cynyddu dros y ddwy flynedd ddiwethaf. O ganlyniad, bydd angen i'r Cyngor roi blaenoriaeth i gefnogi teuluoedd er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd a bod gwasanaethau cymorth ataliol yn amserol ac yn llwyddiannus mewn perthynas â chadw plant gartref. Bydd angen hefyd i'r Cyngor sicrhau bod mathau cywir o dai yn y lleoedd cywir i fodloni anghenion lleol a bod cymorth addas ar gael ar gyfer y teuluoedd hynny sy'n ei chael hi'n anodd ymateb i newidiadau Diwygio Lles.

Sut byddwn yn cyflawni'r amcan hwn?

Cefnogaeth ar gyfer oedolion hŷn a bregus

Cefnogaeth i alluogi unigolion i barhau i fod yn annibynnol

1. Cytuno ar gynlluniau i ddarparu tai gofal ychwanegol yng nghanol, gogledd a de-ddwyrain yr Ynys.
2. Datblygu modelau hyblyg o lety a chymorth ar gyfer unigolion sydd ag anabledau dysgu a phroblemau iechyd meddwl er mwyn hwyluso byw'n annibynnol yn ein cymunedau.
3. Sicrhau bod y Cyngor, y Bwrdd Iechyd a'r Trydydd Sector yn cydweithio er mwyn darparu cefnogaeth 24/7 er mwyn galluogi unigolion i aros yn eu cartrefi neu i ddychwelyd i'w cartrefi yn dilyn cyfnod yn yr Ysbyty.
4. Sicrhau bod hybiau cymunedol ar gael ar draws yr Ynys er mwyn cefnogi oedolion hŷn i allu parhau i fod yn annibynnol, lleihau unigedd, parhau i fod yn actif a gwella lles personol.
5. Gwella'r ddarpariaeth ar gyfer oedolion sy'n dioddef o ddementia.

Cefnogaeth ar gyfer teuluoedd a phlant

Gwasanaethau ataliol a chymorth i deuluoedd.

6. Darparu gwasanaethau ymyrraeth gynnar ac ataliol cadarn er mwyn sicrhau bod plant yn ddiogel ac yn cael eu cefnogi er mwyn lleihau profiadau niweidiol yn ystod plentyndod.
7. Sicrhau bod gwasanaethau'r Cyngor sydd wedi'u dylunio i fynd i'r afael â thlodi wedi'u cydlynu'n effeithiol.
8. Sicrhau bod darpariaeth o dai addas ar gael er mwyn atal digartrefedd.
9. Mynd i'r afael ag effeithiau Diwygio Lles drwy sicrhau bod cefnogaeth addas ar gael ar gyfer teuluoedd sy'n wynebu'r risgiau mwyaf.
10. Hyrwyddo gwasanaeth Teulu Môn ar gyfer holl deuluoedd yr Ynys.

Beth ydym eisiau ei wneud – Amcan 3:

Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol.

Pam ydym ni eisiau gwneud hyn?

Mae amgylcheddau naturiol ac adeiledig yr Ynys yn hanfodol i'r sector twristiaeth. Mae angen diogelu ac ehangu'r nodweddion unigryw hyn a gwneud y mwyaf o'u gwerth fel adnoddau cymdeithasol-economaidd. Yn y cyswllt hwn, bydd angen cydbwysu effeithiau datblygiadau mawr arfaethedig ar yr amgylchedd lleol a'u lleihau a'u lliniaru.

Bydd datblygiadau'r Cyngor ei hun yn cael eu dylanwadu gan ystyriaethau ariannol a chynaliadwyedd mwy hirdymor. Mae'r sefyllfa ariannol anodd bresennol yn debygol o barhau a bydd yn gyrru'r achos dros newid. O ganlyniad, bydd angen i'r Cyngor ystyried a fydd yn gallu parhau i ddarparu gwasanaethau ar eu ffurf gyfredol. Bydd cyfraniad ein rhanddeiliaid a'n parodrwydd i wrando yn hanfodol yn y cyd-destun hwn.

Rhoddir blaenoriaeth i ddiogelu a datblygu'r defnydd o'r iaith Gymraeg a'i chyfraniad i hunaniaeth ddiwylliannol a threftadaeth yr Ynys.

Sut byddwn yn cyflawni'r amcan hwn?

Datblygu a Hyrwyddo

Datblygu'r Ynys mewn modd sensitif wrth ddiogelu ei hasedau naturiol.

1. Hyrwyddo'r Ynys fel cyrchfan boblogaidd i ymwelwyr a chodi ymwybyddiaeth o'r hyn sydd ganddi i'w gynnig yn genedlaethol ac yn rhyngwladol.
2. Gwneud yn siŵr bod penderfyniadau Cynllunio yn cefnogi nodau ac amcanion y Cynllun hwn.
3. Cynyddu cyfraddau ailgylchu i 70% a mynd â llai o wastraff i safleoedd tirlenwi.
4. Lleihau risg llifogydd mewn ardaloedd sy'n peri pryder.
5. Dod yn fwy effeithlon o ran ein defnydd o ynni a lleihau ein hallyriadau carbon drwy ganolbwyntio ar Ganolfannau Hamdden, Ysgolion a goleuadau stryd.

Trawsnewid

Gweithio gydag eraill er mwyn sicrhau bod newidiadau arloesol yn gallu digwydd.

6. Gweithio gyda chymunedau er mwyn cadw asedau pwysig ar agor.
7. Cynyddu'r defnydd o'r iaith Gymraeg yn y Cyngor a hyrwyddo'r defnydd ohoni mewn cymunedau a sefydliadau lleol.
8. Newid y modd y byddwn yn darparu gwasanaethau drwy weithio gydag eraill i adnabod modelau eraill ar gyfer eu darparu.
9. Defnyddio TG er mwyn trawsnewid y ffordd y darperir gwasanaethau'r Cyngor er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i fod yn gost effeithiol ac yn effeithlon.

Cysondeb â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae'r gweithredoedd a restrir uchod yn tynnu sylw at y ffaith y bydd penderfyniadau a wneir heddiw yn gwella bywydau a chyfleoedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

- Bydd moderneiddio ysgolion yn arwain at well safonau ac amgylcheddau dysgu cynaliadwy a fydd yn elwa plant ein dyfodol.
- Bydd ymyrraeth gynnar a gwasanaethau ataliol yn galluogi oedolion bregus i fod yn fwy annibynnol a bydd profiadau plentyndod niweidiol yn cael eu lleihau.
- Bydd sicrhau bod mwy o dai cynaliadwy ar gael mewn lleoliadau penodol yn creu'r amodau priodol i deuluoedd allu llwyddo.
- Gall annog ein dinasyddion i ddefnyddio'r amgylchedd naturiol arwain at well safon o iechyd.

Sut allwch chi chware eich rhan?

Bydd angen i'r Cyngor gydweithio â dinasyddion, cymunedau a phartneriaid er mwyn gwireddu'r nodau a'r amcanion sydd wedi'u hamlinellu yn y cynllun hwn. Bydd hyn yn creu'r bartneriaeth angenrheidiol er mwyn:

- mynd i'r afael â'r pwysau sydd ar wasanaethau yn ystod y cyfnod hwn o gynt ariannol;
- annog cymunedau i gymryd perchnogaeth o asedau penodol;
- cytuno ar fodelau amgen er mwyn gallu darparu gwasanaethau penodol.

Mae'r enghreifftiau canlynol yn nodi sut gall dinasyddion, cymunedau a phartneriaid ddarparu'r gefnogaeth angenrheidiol.

- Sicrhau bod plant yn mynd i'r ysgol a darparu'r gefnogaeth angenrheidiol er mwyn iddynt allu gwneud y gorau o'r cyfleoedd a gynigir iddynt tra byddant yn yr ysgol.
- Gwirfoddoli i fod yn rhan o'r newid yn enwedig mewn perthynas â helpu pobl hŷn yn eich cymuned i fyw'n annibynnol.
- Annog y defnydd o'r Gymraeg yn eich cymuned a chymryd rhan mewn gweithgareddau cymunedol, diwylliannol a threftadaeth.
- Annog eich ffrindiau a'ch teulu i ailgylchu ac i ddefnyddio ynni mewn ffordd fwy effeithlon.
- Manteisio ar y cyfle i gysylltu â'r Cyngor a'i wasanaethau mewn gwahanol ffyrdd.
- Defnyddio'r adnoddau naturiol ar yr Ynys ar gyfer gweithgareddau er mwyn gwella llesiant personol.
- Hyrwyddo cyfleoedd i gynnig prentisiaethau, lleoliadau gwaith a chyfleoedd gwirfoddoli.
- Annog busnesau lleol i gydweithio er mwyn ymgeisio am gcontractau mwy gan y Cyngor.

Sut byddwn ni'n cyflawni'r pethau hyn?

Mae agwedd 'Un Cyngor' tuag at ddarparu gwasanaethau wedi'i datblygu. Byddwn yn moderneiddio ac yn newid modelau darparu gwasanaeth er mwyn sicrhau bod gwasanaethau o safon uchel ar gael mewn modd cost effeithiol. Darperir y gwasanaethau hyn yn newis iaith y dinesydd.

Bydd gwaith y Cyngor yn parhau i fod yn seiliedig ar gyfres o werthoedd sy'n amlinellu'r disgwyliadau a'r ymddygiadau ar bob lefel ar draws y sefydliad.

- Proffesiynol ac wedi'i redeg yn dda
- Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig
- Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned
- Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl
- Wedi ymrwymo i Bartneriaeth
- Cyflawni

Sut byddwn yn sicrhau y bydd y cynllun hwn yn cael ei wireddu?

Bydd y Cyngor yn:

- sefydlu trefniadau cadarn er mwyn mynd i'r afael â'r heriau ariannol, sicrhau bod meysydd blaenoriaeth yn cael eu gwarchod tra'n cydnabod y bydd trawsnewid gwasanaethau a darpariaeth arloesol yn hanfodol er mwyn sicrhau hyfywedd y Cyngor yn y tymor hir;
- defnyddio ein fframwaith rheoli perfformiad integredig gan gysylltu blaenoriaethau â'r Strategaeth Ariannol Tymor Canol;
- casglu data a defnyddio gwybodaeth er mwyn monitro perfformiad – cyhoeddir adroddiadau perfformiad ar ein gwefan;
- parhau i ymgysylltu gyda dinasyddion Ynys Môn a'u cynnwys yn y ffordd y gwneir penderfyniadau.